

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА (ПРОЦЕСУАЛЬНА ДОКУМЕНТАЦІЯ)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для здобувачів вищої освіти
спеціальності 262 Правоохоронна діяльність

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права
Протокол № 9 від 10 березня 2020 року

ЧЕРНІГІВ 2020

Юридична техніка (процесуальна документація). Методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 Правоохоронна діяльність / Укл.: Марущак О. А. - Чернігів: ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ. - 2020. - 43 с.

Укладач: МАРУЩАК ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного права

Відповідальний за випуск: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права,
кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: СТРИЛЕЦЬ ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА,
доцент кафедри цивільного,
господарського права та процесу,
кандидат юридичних наук

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА (ПРОЦЕСУАЛЬНА ДОКУМЕНТАЦІЯ)»	6
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)»	6
1.2. Структура навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)»	11
1.3. Система поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)»	13
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	20
Семінарське заняття 1. Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна	20
Семінарське заняття 2. Поняття і сутність правотворчості (правотворча техніка)	20
Семінарське заняття 3. Законодавча техніка	21
Семінарське заняття 4. Змістовні та структурні правила формування нормативно-правового акта	21
Семінарське заняття 5. Техніка систематизації нормативно-правових актів	22
Семінарське заняття 6. Правореалізаційна і правозастосовна техніка	23
Семінарське заняття 7. Техніка тлумачення норм права	23
3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	25
Базова література	25
Додаткова література	25
Інформаційні ресурси	38
4. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	40

ПЕРЕДМОВА

Вивчення дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)» - важливий напрямок юридичної освіти. Загальноосвітнє значення юридичної техніки пов'язане з необхідністю підвищення загального рівня правової культури здобувачів вищої освіти - майбутніх правоохоронців.

Метою викладання навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)» є вдосконалення та поглиблення знань про поняття, особливості, види юридичних документів; формування у студентів уявлення про місце юридичної техніки у правотворчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності; отримання знань стосовно техніко-юридичних прийомів і засобів та навичок їх використання при роботі з юридичними документами. Здобувачі вищої освіти набувають: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння застосування законодавства України, що врегульовує забезпечення та охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави при наданні поліцейських послуг; здатність виконувати функціональні обов'язки в ході надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності; здатність здійснювати заходи з розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, передбачених законом; здатність здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання у випадках, визначених законом.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)» є: опанування найважливіших категорій та положень юридичної техніки; з'ясувати головні засоби, прийоми і правила юридичної техніки; опанування особливостей укладання юридичних документів з огляду на їх призначення та види; ознайомлення з системою ведення юридичних документів та з їх класифікаційними характеристиками; оволодіти методикою вирішення професійних завдань у сфері створення нормативно-правових актів; вироблення навичок складання юридичних документів. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні: знати: поняття та види юридичних документів; зміст правових норм, що регулюють діяльність у сфері юридичного документообігу; місце юридичної техніки в структурі теорії права; техніко-юридичні засоби: юридичну мову, юридичне письмо, юридичні конструкції, правові аксіоми,

презумпції, фікції, символи, преюдиції, застереження; загальні вимоги до складання процесуальних документів у адміністративному, господарському, кримінальному та цивільному процесах; вміти: обирати необхідну лексичну, граматичну форму при написанні документів; правильно розташувати реквізити документів, дотримуючись вимог державних стандартів та нормативно-правових актів; послідовно й логічно викладати необхідну інформацію; застосовувати базові знання та розуміння процесуальних документів, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, превентивні та примусові поліцейські заходи, а також здійснення кваліфікації адміністративних правопорушень; вільно застосовувати на практиці навички складання процесуальних документів адміністративного, господарського, кримінального, цивільного судочинства із дотриманням вимог юридичної техніки; систематизувати й зберігати документи.

Семінарські заняття проводяться з основних тем розглянутих на лекційних заняттях та являються основною формою засвоєння та перевірки здобувачами вищої освіти знань з дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)».

Семінарські заняття з навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)» покликані сприяти поглибленому вивченню лекційного курсу, навчити здобувачів вищої освіти самостійно працювати з нормативно-правовими актами, вміти аналізувати їх, узагальнювати матеріал і самостійно робити науково обґрунтовані висновки.

Тематика семінарських занять передбачає вивчення найбільш складних і найважливіших проблем навчального курсу. План кожного семінарського заняття включає перелік теоретичних питань, винесених на обговорення, теми рефератів, питання для самостійного опрацювання, а також список додаткової літератури.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА (ПРОЦЕСУАЛЬНА ДОКУМЕНТАЦІЯ)»

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)»

Тема 1. Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна

Предмет і зміст науки про юридичну техніку. Система методів науки про юридичну техніку. Джерела науки про юридичну техніку. Функції і значення юридичної техніки як галузі наукових знань. Місце теорії юридичної техніки в загальній теорії права. Співвідношення юридичної техніки як галузі наукових знань з іншими правовими та неправовими науками. Історія розвитку юридичної техніки: зарубіжний історико-правовий досвід становлення юридичної техніки та історико-правовий аналіз зародження і розвитку юридичної техніки в Україні. Особливості юридичної техніки в різних правових системах сучасності. Поняття та ознаки юридичної техніки. Структура юридичної техніки. Співвідношення понять «юридична техніка», «юридична тактика» і «юридична технологія». Види юридичної техніки. Загальна характеристика правотворчої, правореалізаційної та інтерпретаційної техніки. Загальна та галузева юридична техніка. Значення юридичної техніки для формування правової держави, зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня професійної культури юриста. Стан юридичної техніки в Україні та перспективи її вдосконалення. Поняття, предмет, мета та завдання навчального курсу «Юридична техніка».

Тема 2. Загальні правила юридичної техніки (зміст юридичної техніки)

Поняття змісту юридичної техніки. Змістовні правила. Правила логіки (однакове розуміння термінів; узгодженість різних правових документів; відсутність протиріч між правовими документами (частинами правового документа); послідовність розумових операцій, використовуваних при побудові правових актів; переконливість правових документів). Структурні правила (внутрішня форма правового документа). Мовні правила (ясність; точність правового документа; доступність правових актів; стислість правових документів; відсутність пафосності, декларативності правового документа; офіційність стилю правових документів; Формальні (реквізитні) вимоги. Процедурні правила (законність процедури; раціональність (оптимальність, доцільність) процедури; обґрунтованість зміни процедури; плановість процедури; облік і узгодження інтересів адресатів правового акту; логічна послідовність виконання дій процедури; дотримання процедурних термінів;

перевірка правильності дотримання процедури; застосування санкцій за порушення процедури).

Тема 3. Поняття і сутність правотворчості (правотворча техніка)

Поняття та види правотворчості. Принципи правотворчості. Загальна характеристика правотворчого процесу. Поняття та ознаки концепції нормативно-правового акта. Значення концепції нормативно-правового акта. Зміст та структура концепції нормативно-правового акта. Правила підготовки концепції нормативно-правового акта. Поняття, зміст та необхідність правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Види експертизи проектів нормативно-правових актів. Техніко-юридичні засоби, які використовуються в експертній діяльності. Основні правила підготовки нормативно-правового акта. Загальні вимоги до логіки, мови, стилю, форми та структури нормативно-правового акта. Способи і прийоми викладу приписів норм права у статтях нормативно-правового акта. Правила оформлення посилань у нормативно-правових актах. Правила внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів.

Тема 4. Законодавча техніка

Поняття та значення законодавчої техніки. Принципи законодавчої діяльності. Структура законодавчої техніки. Співвідношення законодавчої техніки і законодавчої технології. Поняття законодавчого процесу та його стадії. Поняття та суб'єкти законодавчої ініціативи. Підготовка законопроекту (законодавчої пропозиції) та внесення його до Верховної Ради України. Способи розробки законопроектів. Супровідні документи до законопроекту. Справа законопроекту. Попередній розгляд законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України з його наступним прийняттям або відхиленням (повністю чи частково). Санкціонування, промульгація й опублікування закону. Підзаконна правотворчість. Пряма правотворчість. Локальна нормотворчість. Діяльність державних органів з прийняття нормативних договорів. Вимоги до законодавства.

Тема 5. Змістовні та структурні правила формування нормативно-правового акта

Вимоги до змісту нормативно-правових актів. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів. Застосування правил логіки при створенні нормативно-правових актів. Фактори, що впливають на правотворчу логіку. Загальні і специфічні логічні правила. Правило мотивації прийняття нормативного акта. Відповідність нормативного акта загальним принципам системи законодавства. Порядок викладення матеріалу в нормативно-правових

актах. Єдність юридичної термінології та її значення. Узгодженість різних частин правового документа. Узгодженість різних правових документів. Відповідність нормативно-правового акта загальним принципам системи законодавства. Зовнішня та внутрішня форма нормативно-правового акта. Правила побудови структури нормативно-правового акта. Система структурних одиниць нормативно-правових актів: заголовок, зміст, преамбула, структурні одиниці тексту, примітки, прикінцеві положення, додатки. Структурні одиниці тексту нормативно-правових актів: частина, розділ, глава, стаття, параграф, пункт, підпункт, абзац. Вибір зовнішньої форми нормативно-правового акта. Реквізитні вимоги стосовно форми нормативно-правових актів: вид нормативно-правового акта, найменування нормативно-правового акта, дата прийняття нормативно-правового акта, реєстраційний номер, дата підписання.

Тема 6. Мова нормативно-правового акта

Поняття юридичної мови. Формалізація та уніфікація засобів вираження при створенні нормативно-правових актів. Використання багатозначних слів та іноземної юридичної термінології. Застарілі слова (архаїзми) в юридичних текстах і мові. Професіоналізми у праві. Принципи словесної організації нормативних висловлювань. Дотримання правил лексики, граматики й синтаксису української мови. Система лінгвістичних засобів. Вимоги до стилю нормативно-правових актів.

Тема 7. Юридична термінологія

Поняття юридичного терміна та термінології. Основні вимоги до використання юридичних термінів. Правила використання та формулювання юридичних термінів. Види юридичних термінів. Поняття як категорія юридичної техніки. Ознаки та сутність правового поняття. Класифікація понять. Дефініції в праві. Ознаки та сутність юридичних дефініцій. Значення дефініювання понять.

Тема 8. Юридичні конструкції

Поняття та загальна характеристика засобів та способів юридичної техніки. Поняття та значення юридичної конструкції. Види юридичних конструкцій. Функції юридичних конструкцій. Значення юридичних конструкцій у праві. Використання юридичних конструкцій при підготовці текстів юридичних документів.

Тема 9. Юридичні презумпції

Основні підходи до поняття юридичної презумпції. Поняття та ознаки юридичної презумпції. Співвідношення юридичних презумпцій з іншими правовими припущеннями. Класифікація юридичних презумпцій.

Загальноправові, міжгалузеві та галузеві презумпції. Фактичні та законодавчо закріплені презумпції. Оспорювані та незаперечні презумпції. Матеріально-правові та процесуальні презумпції. Значення юридичних презумпцій.

Тема 10. Юридичні фікції, аксіоми та преюдиції

Поняття та ознаки юридичної фікції. Значення юридичних фікцій як специфічних засобів юридичної техніки. Класифікація юридичних фікцій. Використання юридичних фікцій для усунення юридичного конфлікту. Поняття та ознаки юридичної аксіоми. Класифікація юридичних аксіом. Значення юридичних аксіом у законодавчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності. Поняття та ознаки юридичної преюдиції. Преюдиція як засіб спрощення провадження в юридичній справі. Види юридичних преюдицій. Значення юридичних преюдицій. Вимоги до використання преюдицій в юридичному процесі.

Тема 11. Юридичні символи та застереження

Поняття та ознаки юридичного символу. Зміст і форма юридичних символів. Вимоги до юридичних символів. Функції юридичних символів. Поняття юридичного застереження. Види юридичних застережень. Вплив юридичних застережень на ефективність правового регулювання.

Тема 12. Техніка опублікування нормативно-правових актів

Опублікування нормативних актів: строки, офіційні і неофіційні джерела, мова, обмежувальні грифи. Значення опублікування нормативно-правових актів. Порядок набрання чинності нормативно-правовими актами. Порядок набрання чинності іншими юридичними документами: міжнародними договорами України; рішеннями і висновками Конституційного Суду України; постановами Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів; розпорядчими та іншими документами органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій.

Тема 13. Техніка систематизації нормативно-правових актів

Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності. Принципи систематизації. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації. Загальні етапи проведення систематизації. Види систематизації. Поняття, ознаки та особливості кодифікації. Техніко-юридичні правила кодифікації. Поняття, ознаки та особливості консолідації. Техніко-юридичні правила консолідації. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації. Техніко-юридичні правила інкорпорації. Особливості систематизації рішень Конституційного Суду України. Особливості систематизації міжнародних договорів. Облік нормативно-правових актів. Комп'ютеризація роботи з систематизації. Правові

інформаційно-пошукові системи, системи інформаційно-правового забезпечення та їх значення.

Тема 14. Правореалізаційна і правозастосовна техніка

Правореалізаційна техніка і правозастосовна техніка: поняття, співвідношення, значення. Поняття реалізації норм права. Форми реалізації норм права. Характеристика правозастосовної діяльності. Основні техніко-юридичні вимоги до правозастосовної діяльності. Види правореалізаційних актів. Техніка створення правореалізаційних актів. Використання техніко-юридичних засобів у процесі підготовки правореалізаційних актів. Техніка ведення договірної роботи. Договір як основний вид правореалізаційних документів. Техніко-юридичні особливості договорів. Типова структура договору. Акт застосування норм права як різновид правореалізаційного акта. Зміст та структура актів правозастосування. Особливості юридико-технічної будови структури документа, мови актів правозастосування. Мова, стиль та термінологія актів правозастосування та вимоги юридико-технічного характеру. Судова діяльність як різновид правозастосування. Види судових актів. Вимоги до змісту судових актів. Структура судових актів. Мовні правила створення судових актів.

Тема 15. Техніка тлумачення норм права

Поняття і необхідність тлумачення норм права. З'ясування змісту правових норм. Способи тлумачення норм права. Неофіційне тлумачення. Офіційне тлумачення та його види. Основні правила тлумачення норм права. Поняття інтерпретаційного акта. Види інтерпретаційних актів. Значення інтерпретаційних актів в механізмі правового регулювання. Техніко-юридичні вимоги до структури та змісту актів тлумачення норм права. Прийоми і способи юридичної техніки при підготовці інтерпретаційних актів. Техніка опублікування актів тлумачення норм права. Поняття інтерпретаційної помилки. Види інтерпретаційних помилок. Прогалини в тлумаченні норм права. Шляхи усунення та недопущення інтерпретаційних помилок.

Тема 16. Правотворчі та правозастосовні помилки

Поняття правотворчих помилок. Види правотворчих помилок. Техніко-юридичні дефекти нормативно-правових актів. Техніко-юридичні правила попередження і ліквідації колізій і прогалин в законодавстві. Помилки правореалізаційної діяльності. Основні дефекти правореалізаційних актів. Поняття правозастосовних помилок. Види правозастосовних помилок. Аналіз текстів документів в аспекті дотримання логічних, структурних, лінгвістичних вимог юридичної техніки. Лінгвістичний аналіз текстів юридичних документів. Редагування управлінських, адміністративно-правових, кримінально-

процесуальних, цивільно-правових, цивільних процесуальних документів. Власне юридичні помилки та методи їх усунення. Логічні помилки та методи їх усунення. Лінгвістичні помилки та методи їх усунення. Логіко-лінгвістичні помилки та методи їх усунення. Структурні помилки та методи їх усунення. Фактичні помилки та методи їх усунення. Технічні помилки та методи їх усунення.

1.2. Структура навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)»

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин			
		Разом	Лек.	Прак.	Сам.роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальна теорія юридичної техніки					
1.	Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна	10	2	2	6
2.	Загальні правила юридичної техніки (зміст юридичної техніки)	10	0	0	10
3.	Поняття і сутність правотворчості (правотворча техніка)	10	2	2	6
Разом за кредитом 1		30	4	4	22
4.	Законодавча техніка	8	2	2	4
5.	Змістовні та структурні правила формування нормативно-правового акта	6	2	2	2
6.	Мова нормативно-правового акта	8	0	0	8
7.	Юридична термінологія	8	0	0	8
Разом за кредитом 2		30	4	4	22
8.	Юридичні конструкції	8	0	0	8
9.	Юридичні презумпції	8	0	0	8
Змістовий модуль 2. Практична реалізація юридичної техніки					
10.	Юридичні фікції, аксіоми та преюдиції	6	2	2	2
11.	Юридичні символи та застереження	8	0	0	8
Разом за кредитом 3		30	2	2	26
12.	Техніка опублікування нормативно-правових актів	6	0	0	6
13.	Техніка систематизації нормативно-правових актів	6	2	2	2
14.	Правореалізаційна і правозастосовна техніка	6	2	0	4
15.	Техніка тлумачення норм права	6	2	2	2
16.	Правотворчі та правозастосовні помилки	6	0	0	6
Разом за кредитом 4		30	6	2	22
Всього годин на дисципліну		120	16	14	90

1.3. Система поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)»

Система оцінювання знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Юридична техніка (процесуальна документація)» включає поточний, проміжний та семестровий контроль знань. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських занять, виконання індивідуальних завдань і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, перевірки результатів виконання індивідуальних завдань, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання здобувачами вищої освіти.

Проміжний контроль має на меті оцінку результатів знань здобувача вищої освіти, а після вивчення матеріалу з кожного змістовного модуля дисципліни. Цей вид контролю проводиться у формі тестування та контрольної роботи і оцінюється відповідною сумою балів. Після вивчення першого, другого та четвертого змістовних модулів проводяться тестування. Контрольна робота проводиться після вивчення третього змістовного модуля. Варіанти завдань для тестування та контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Здобувач вищої освіти, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного та проміжного контролю має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання.

Результати поточного та проміжного контролю реєструються в журналі викладача. Передача пропущених без поважних причин робіт проміжного контролю або з метою підвищення кількості набраних балів упродовж семестру не дозволяється.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену з урахуванням результатів поточного та проміжного контролю знань, і оцінюється за національною шкалою та шкалою ECTS.

З дисципліни в кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на екзамені. Складання екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для здобувачів вищої освіти, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру (з мінімальними вимогами до знань) та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як

підсумкову оцінку і не складати екзамен. Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Екзаменаційні білети знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти:

1. Порядок поточного та проміжного оцінювання знань

У процесі поточного та проміжного контролю здійснюється перевірка засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу, набуття ними вмінь та навичок щодо вирішення практичних ситуацій, здатності самостійного опрацювання окремих тем, публічного та письмового викладу конкретних питань дисципліни.

Об'єктами поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- виконання самостійних практичних завдань, зокрема, вирішення казусів, виконання тестових завдань, написання юридичних диктантів;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- участь у науково-пошуковій та творчій роботі, в т.ч. виконання самостійної дослідної роботи;
- виконання контрольної роботи.

2. Порядок оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях, а також самостійність та своєчасність здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставить за умови відповідності виду самостійної роботи або усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів.

3. Критерії оцінювання та система балів,

які здобувач вищої освіти може отримати за виконання певних видів робіт:

1)робота на семінарських заняттях	до	20
балів;		
1.1. відповідь на семінарському занятті	до	5
балів;		

1.2. реферат	до	5
балів;		
1.3. тести, юридичний диктант	до	5
балів		
1.4. презентація	до	5
балів;		
2) контрольна робота	до	10
балів;		
3) робота на лекції (активність роботи, написання конспектів)	до	5
балів;		
4) ведення конспекту самостійної роботи	до	5
балів;		
5) виконання самостійних дослідних робіт	до	10
балів;		
6) інші види робіт (наукова робота, творчі завдання, реферування, участь в олімпіадах та круглих столах)	до 10 балів;	
Всього балів за 100 бальною шкалою		60 балів
7) екзамен	до	40
балів;		
Всього балів за 100 бальною шкалою		40 балів
Разом балів за 100 бальною шкалою	до	100
балів		

4. Критерії оцінювання знань та самостійної роботи здобувача вищої освіти:

4.1. Відповідь на семінарському занятті оцінюється у балах за наступними критеріями:

5 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал (базову і рекомендовану літературу, інформаційні джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння процесів юридичної техніки, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку юридичних явищ, має досить міцні навички роботи з першоджерелами;

4 бали – здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював базову і деяку частину рекомендованої літератури і інформаційних джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, хрестоматій; може дати визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнювати та застосовувати набуті знання;

3 бали – здобувач вищої освіти загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

2 бали – здобувач вищої освіти за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

0 балів – здобувач вищої освіти не готовий до семінарського заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито.

4.1.1. Реферат, оцінюється у балах за наступними критеріями.

Реферат – поширений тип письмової самостійної роботи з дисципліни, який демонструє поглиблене опрацювання відповідної теми. У процесі підготовки реферату здобувач вищої освіти накопичує знання, вміння та навички роботи з різними інформаційними джерелами, готується до майбутніх курсових і дипломних робіт. Реферат є одним з основних типів індивідуальних завдань, який підводить їх до роботи підвищеної складності, з елементами науковості, що виконується під час навчання.

Презентація реферату проходить в аудиторії на семінарському занятті, де розглядається дана тема, або може бути проведена індивідуально.

Критеріями оцінки змісту реферату є повнота висвітлення питання. Зрозумілість, наявність власної думки.

Кожен здобувач вищої освіти протягом семестру повинен підготувати один реферат на семінарське заняття.

4.1.2. Виконання тестових завдань, написання юридичного диктанту, оцінюється у балах за наступними критеріями.

4.1.2.1. Виконання тестових завдань

- 5 балів – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;
- 4 бали – точні відповіді на 70%-89% тестових питань;
- 3 бали – точні відповіді від 50% до 69 % тестових питань;
- 2 бали – здобувач вищої освіти дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань з теми.

4.1.2.2. Написання юридичного диктанту

- 5 балів – точні та повні відповіді на всі терміни диктанту;
- 4 бали – точні відповіді та недостатньо повне пояснення терміну;
- 3 бали – не зовсім точні відповіді на всі терміни диктанту;
- 2 бали – здобувач вищої освіти намагався дати відповіді, але показав незадовільний рівень знань юридичних термінів з теми.

4.1.3. Презентація

Презентації – виступи перед аудиторією зі слайдами або іншими візуальними матеріалами, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи, звіту про виконання самостійних завдань тощо. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного здобувача вищої освіти, так і колективними, тобто виступи двох та більше здобувачів вищої освіти.

4.2. За виконання контрольної роботи здобувачі вищої освіти можуть отримати **max 10 балів**.

4.2.1. Завдання теоретичні на контрольній роботі.

10 балів – повна відповідь на питання;

8 бали – відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки;

від 5 до 7 балів – неповна відповідь на запитання, в якій налічується не багато неточностей;

від 0 до 4 балів неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, не достатнє володіння науковим апаратом.

4.2.2. Завдання тестові на контрольній роботі.

Правильність виконання тестових завдань залежить від кількості вибраних правильних відповідей:

- 5 балів – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;

- 4 бали – точні відповіді на 75%-89% тестових питань;

- 3 бали – точні відповіді від 55% до 74 % тестових питань;

- 2 бали – здобувач вищої освіти дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань програмних питань.

4.3. Ведення конспекту лекцій (max 5 балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

5 балів - наявність усіх компонентів лекцій, які відповідають усім вимогам;

до 3 балів - неохайне оформлення;

до 2 балів - відсутність у конспекті окремих лекцій або недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті.

4.4. Ведення конспекту самостійної роботи (max 5 балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

5 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, які відповідають усім вимогам;

до 4 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, але неохайне оформлення;

від 0 до 3 балів - за відсутності у конспекті окремих тем самостійної роботи або недостатньо повне відображення матеріалу з тем самостійного вивчення у конспекті.

4.5. Виконання самостійної дослідної роботи (max 10 балів).

Тема має бути розкрита на належному рівні. Робота повинна мати творчий характер, продемонструвати аналітичні навички здобувач вищої освіти, його вміння працювати з бібліографією тощо.

Написання самостійної дослідної роботи практикується в учбовому процесі з метою набуття здобувачами вищої освіти необхідної професійної підготовки, формування навичок самостійного наукового пошуку, вивчення літератури по даній тематиці, аналіз різних точок зору, узагальнення матеріалу, формулювання висновків тощо.

Особливу увагу слід приділити оформленню науково-довідникового матеріалу, цитат та посилань на джерела.

4.6. Участь в олімпіадах, участь у науково-практичних конференціях, інтелектуальних іграх, складання порівняльних таблиць, схем ін. суспільна діяльність (має до 10 балів).

4.7. Екзамен.

Підсумковий контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену (має до 40 балів).

Екзаменаційні білети охоплюють всю програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування здобувачами вищої освіти компетентностей.

Умовою допуску до екзамену є виконання всіх видів навчальної роботи передбачених даною робочою програмою.

Складання екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для здобувачів вищої освіти, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен.

У випадку, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані контролі роботи, завдання з самостійної дослідної роботи, невідпрацьовані семінарські заняття тощо або не набрав мінімально необхідну кількість балів – 20 балів (*тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які здобувач вищої освіти може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»*), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти НУЧП».

Для складання екзамену існують білети. Білети складаються із трьох питань.

Критерії:

- від 33 до 40 балів - відповідь повна і зміст відповіді здобувача вищої освіти повністю відповідає сутності поставленого запитання;
- від 24 до 32 балі - здобувач вищої освіти виконує всі завдання без грубих помилок;
- від 17 до 24 балів - здобувач вищої освіти допускає грубі помилки і всі питання виконані менш ніж на половину;
- не більше 16 балів - при невиконанні хоча б одного завдання білету.

Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	задовільно
60-65	E	
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна

Теоретичні питання

1. Предмет і зміст науки про юридичну техніку.
2. Система методів науки про юридичну техніку.
3. Структура юридичної техніки
4. Загальна та галузева юридична техніка.

Теми рефератів

1. Стан юридичної техніки в Україні та перспективи її вдосконалення.
2. Функції і значення юридичної техніки як галузі наукових знань.
3. Джерела науки про юридичну техніку.
4. Місце теорії юридичної техніки в загальній теорії права.

Питання для самостійного опрацювання

Співвідношення юридичної техніки як галузі наукових знань з іншими правовими та неправовими науками. Історія розвитку юридичної техніки: зарубіжний історико-правовий досвід становлення юридичної техніки та історико-правовий аналіз зародження і розвитку юридичної техніки в Україні. Особливості юридичної техніки в різних правових системах сучасності. Поняття та ознаки юридичної техніки. Співвідношення понять «юридична техніка», «юридична тактика» і «юридична технологія». Види юридичної техніки. Загальна характеристика правотворчої, правореалізаційної та інтерпретаційної техніки. Значення юридичної техніки для формування правової держави, зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня професійної культури юриста. Поняття, предмет, мета та завдання навчального курсу «Юридична техніка».

Семінарське заняття 2. Поняття і сутність правотворчості (правотворча техніка)

Теоретичні питання

1. Поняття та види правотворчості.
2. Загальна характеристика правотворчого процесу.
3. Зміст та структура концепції нормативно-правового акта.

Теми рефератів

1. Поняття та ознаки концепції нормативно-правового акта.

2. Принципи правотворчості.
3. Значення концепції нормативно-правового акта.
4. Правила оформлення посилань у нормативно-правових актах.

Питання для самостійного опрацювання

Правила підготовки концепції нормативно-правового акта. Поняття, зміст та необхідність правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Види експертизи проектів нормативно-правових актів. Техніко-юридичні засоби, які використовуються в експертній діяльності. Основні правила підготовки нормативно-правового акта. Загальні вимоги до логіки, мови, стилю, форми та структури нормативно-правового акта. Способи і прийоми викладу приписів норм права у статтях нормативно-правового акта. Правила внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів.

Семінарське заняття 3. Законодавча техніка

Теоретичні питання

1. Поняття та значення законодавчої техніки.
2. Структура законодавчої техніки.
3. Поняття законодавчого процесу та його стадії.
4. Поняття та суб'єкти законодавчої ініціативи.

Теми рефератів

1. Співвідношення законодавчої техніки і законодавчої технології.
2. Принципи законодавчої діяльності.
3. Підготовка законопроекту (законодавчої пропозиції) та внесення його до Верховної Ради України. Способи розробки законопроектів.

Питання для самостійного опрацювання

Супровідні документи до законопроекту. Справа законопроекту. Попередній розгляд законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України з його наступним прийняттям або відхиленням (повністю чи частково). Санкціонування, промульгація й опублікування закону. Підзаконна правотворчість. Пряма правотворчість. Локальна нормотворчість. Діяльність державних органів з прийняття нормативних договорів. Вимоги до законодавства.

Семінарське заняття 4. Змістовні та структурні правила формування нормативно-правового акта

Теоретичні питання

1. Вимоги до змісту нормативно-правових актів.
2. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів.
3. Фактори, що впливають на правотворчу логіку.
4. Загальні і специфічні логічні правила.
5. Порядок викладення матеріалу в нормативно-правових актах.

Теми рефератів

1. Відповідність нормативного акта загальним принципам системи законодавства.
2. Застосування правил логіки при створенні нормативно-правових актів
3. Узгодженість різних правових документів.
4. Єдність юридичної термінології та її значення.

Питання для самостійного опрацювання

Правило мотивації прийняття нормативного акта. Узгодженість різних частин правового документа. Відповідність нормативно-правового акта загальним принципам системи законодавства. Зовнішня та внутрішня форма нормативно-правового акта. Правила побудови структури нормативно-правового акта. Система структурних одиниць нормативно-правових актів: заголовки, зміст, преамбула, структурні одиниці тексту, примітки, прикінцеві положення, додатки. Структурні одиниці тексту нормативно-правових актів: частина, розділ, глава, стаття, параграф, пункт, підпункт, абзац. Вибір зовнішньої форми нормативно-правового акта. Реквізитні вимоги стосовно форми нормативно-правових актів: вид нормативно-правового акта, найменування нормативно-правового акта, дата прийняття нормативно-правового акта, реєстраційний номер, дата підписання.

Семінарське заняття 5. Техніка систематизації нормативно-правових актів

Теоретичні питання

1. Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності.
2. Принципи систематизації.
3. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації.
4. Види систематизації. Поняття, ознаки та особливості кодифікації.
5. Загальні етапи проведення систематизації.

Теми рефератів

1. Особливості систематизації рішень Конституційного Суду України.
2. Техніко-юридичні правила кодифікації.

3. Поняття, ознаки та особливості консолідації.

Питання для самостійного опрацювання

Техніко-юридичні правила консолідації. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації. Техніко-юридичні правила інкорпорації.

Особливості систематизації міжнародних договорів. Облік нормативно-правових актів. Комп'ютеризація роботи з систематизації. Правові інформаційно-пошукові системи, системи інформаційно-правового забезпечення та їх значення.

Семінарське заняття 6. Правореалізаційна і правозастосовна техніка

Теоретичні питання

1. Правореалізаційна техніка і правозастосовна техніка: поняття, співвідношення, значення.
2. Поняття реалізації норм права.
3. Форми реалізації норм права.
4. Характеристика правозастосовної діяльності.

Теми рефератів

1. Основні техніко-юридичні вимоги до правозастосовної діяльності.
2. Види правореалізаційних актів.
3. Техніка створення правореалізаційних актів.
4. Використання техніко-юридичних засобів у процесі підготовки правореалізаційних актів.

Питання для самостійного опрацювання

Техніка ведення договірної роботи. Договір як основний вид правореалізаційних документів. Техніко-юридичні особливості договорів. Типова структура договору. Акт застосування норм права як різновид правореалізаційного акта. Зміст та структура актів правозастосування. Особливості юридико-технічної будови структури документа, мови актів правозастосування. Мова, стиль та термінологія актів правозастосування та вимоги юридико-технічного характеру. Судова діяльність як різновид правозастосування. Види судових актів. Вимоги до змісту судових актів. Структура судових актів. Мовні правила створення судових актів.

Семінарське заняття 7. Техніка тлумачення норм права

Теоретичні питання

1. Поняття і необхідність тлумачення норм права.

2. З'ясування змісту правових норм.
3. Способи тлумачення норм права.
4. Неофіційне тлумачення. Офіційне тлумачення та його види.

Теми рефератів

1. Основні правила тлумачення норм права.
2. Значення інтерпретаційних актів в механізмі правового регулювання.
3. Техніка опублікування актів тлумачення норм права.

Питання для самостійного опрацювання

Поняття інтерпретаційного акта. Види інтерпретаційних актів. Техніко-юридичні вимоги до структури та змісту актів тлумачення норм права. Прийоми і способи юридичної техніки при підготовці інтерпретаційних актів. Поняття інтерпретаційної помилки. Види інтерпретаційних помилок. Прогалини в тлумаченні норм права. Шляхи усунення та недопущення інтерпретаційних помилок.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література:

1. Загальна теорія права: посіб. для підготов. до іспитів за новою програмою / за заг. ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2019. 172 с.
2. Теорія держави і права : підручник / за ред. О.В. Петришина. Х.: Право, 2015. 368 с.
3. Шутак І. Д. Розвиток теорії та практики юридичної техніки / І. Д. Шутак. – Харків: Право, 2018. – 368 с.
4. Проблеми тлумачення правових норм : [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / Г. О. Саміло – Електрон. дані. –Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. – 145с.
5. Юридична техніка : курс лекцій / І. Д. Шутак. – Івано-Франківськ :Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2015. – 228 с.
6. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах: моногр. / І. І. Онищук. – Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки, 2014. – 228 с.
7. Качур В.О. Теорія держави і права : навчальний посібник [Текст] / В.О. Качур. – К. : Видавництво «ЦП «Компринт», 2014. – 328 с.
8. Шутак І.Д.,Онищук І.І.. Юридична техніка: навчальний посібник для вищих навчальних закладів /І. Д. Шутак, І. І.Онищук. - Івано-Франківськ,2013. – 496 с.
9. Кириченко В.М., Куракін О.М. Теорія держави і права: модульний курс. Навчальний посібник. – К. : ЦУЛ, 2010. – 264 с.
10. Конституційні засади сучасного державотворення : навч. посіб. у питаннях і відповідях / За ред. Т.Є. Кагановської. Харків, Право, 2017. 304 с.
11. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. ф-тів і закл. вищ. освіти : навч. посіб. / уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. – 2-ге вид., змін. – Харків : Право, 2019. – 1024 с.
12. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. К., ВД «Дакор», 2014, 492 с.

Додаткова література:

1. Khalymon S., Polovnikov V., Kravchuk O., Marushchak O., Strilets O. (2019). Forensic Economic Examination as a Means of Investigation and Counteraction of Economic Crimes in East Europe (example of Ukraine). Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues. Volume 22, Issue 3. URL: <https://www.abacademies.org/articles/forensic-economic-examination-as-a-means-of-investigation-and-counteraction-of-economic-crimes-in-east-europe-example-of-ukraine-8263.html>
2. Marushchak O. A. The establishment of the system of constitutional control in foreign countries. / International scientific and practical conference «Legal

practice in EU countries and Ukraine at the modern stage» : Conference proceedings, January 25-26, 2019. Arad: Izdevnieciba «Baltija Publishing»), P. 127-129

3. Marushchak, O. A. (2019). The Formation and Establishment of the Scientific Category of "State Functions". Forum Prava, 59(Suppl.). t13–t22. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3555503>.

4. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Е. Ф. Демський. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 496 с.

5. Акти місцевих державних адміністрацій. (Зразки документів) : інформ.-довід. посіб. / С В. Циц. - Хмельницький : [б. в.], 2009. - 168 с.

6. Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів [Текст] : [навч. посіб.] / В. Артеменко. - К. : Європа-XXI, 2007. - 256 с.

7. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : Навчальний посібник. - К. : Стилос, 2002. - 198 с.

8. Балтаджи П. Юридична техніка правозастосовних актів: теоретичний аспект / П. Балтаджи // Південноукраїнський правничий часопис. - 2006. - № 2. - С. 68-70.

9. Беляневич О. А. Процесуальні аспекти укладання мирової угоди в господарському суді // Вісник господарського судочинства. - 2007. - № 2. - С. 133-139.

10. Биля І. О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки : автореф. дис ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. О. Биля. - Х., 2004. - 20 с.

11. Биля-Сабадаш І. О. Мовностилістичні правила вираження змісту нормативних правових актів / І. О. Биля-Сабадаш // Форум права. - 2009. - № 1. - С. 35-42.

12. Богачова О. В. Законотворчий процес в Україні / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. - К. : Реферат. - 2006. - 424 с.

13. Бондаренко Н.С. Марущак О.А. Становлення та перспективи розвитку поняття «об'єднана територіальна громада» / Актуальні проблеми розвитку територіальних громад. Чернігів: Чернігівський інститут ім. Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019. С. 172 – 177.

14. Відповідальність за порушення законодавства про дорожній рух (нормативна база, коментарі, зразки процесуальних документів) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С М. Тараненко, О. Собакаръ; Донецький юридичний ін-т МВС при Донецькому національному ун-ті. - Донецьк : [б.в.], 2005. - 134 с.

15. Гарник Л. Л. Юридична природа правотворчої помилки: теоретичний аналіз / Л. Л. Гарник // Вісн. Харк. нац. ун-ту. - Вип. 6. - Х. : ХНУ, 2009 - С. 246-250.

16. Гиляка О. Юридичний документ : особливості та законодавче регулювання / О. Гиляка // Вісник Національної академії правових наук України. - 2014. - № 3. - С. 165-172.

17. Горевий В. І., Куліш А. М. Юридичні документи підприємства. Практикум: Навчальний посібник. - Суми : ВТД «Університетська книга», 2009.

- 360 с.

18. Господарське процесуальне право : Підручник / В. Д. Чернадчук, В. Сухонос (ст.), В. П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к. ю. н. В. Д. Чернадчука. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. - 378 с.

19. Господарське процесуальне право: Підручник/О. П. Подцерковний, О. О. Квасницька, Т. В. Степанова та ін., За ред. О. П. Подцерковного, М. Ю. Картузова. - Х. : Одиссей, 2011. - 400 с.

20. Господарські договори: як правильно і вигідно скласти [Текст] : практ. керівництво. - Дніпропетровськ : Баланс-Клуб, 2015. - 109 с.

21. Губаева Т. В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности / Т. В. Губаева. - 2-е изд., пересмотр. - М. : Норма: Инфра- М, 2010. 176 с.

22. Гусарев С. Д. Юридична діяльність : методологічні та теоретичні аспекти / С. Д. Гусарев. - К. : Знання, 2005. - 376 с.

23. Гудзь Д. С. Правові презумпції у міжнародних документах про права людини / Д. С. Гудзь // Держава і право. - 2007. - № 36. С. 91 -97.

24. Дзейко Ж. О. Проблеми формулювання правил і засобів законодавчої техніки в Регламенті Верховної Ради України та шляхи їх вирішення / Ж. О. Дзейко // Держава і право. - 2006. - № 34. - С. 24-28.

25. Дзейко Ж. О. Структура закону / Ж. О. Дзейко // Вісник Запорізького юридичного інституту. - № 4. - С. 9-18.

26. Дзейко Ж. О. Сучасний стан та пріоритетні напрямки розвитку законодавчої техніки в Україні: практичні аспекти / Ж. О. Дзейко // Університет, наук, записки. - 2006. - № 3/4. - С. 28-35.

27. Дзейко Ж. О. Сучасний стан та тенденції розвитку законодавчої техніки в Україні : теоретичні аспекти / Ж. О. Дзейко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - Вип. 42. - С. 27-34.

28. Дзейко Ж. О. Функції законодавчої техніки / Ж. О. Дзейко // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2006. - № 5. - С. 50-58.

29. Дзейко Ж. О. Юридичні конструкції як засоби законодавчої техніки: поняття, значення та вимоги до їх створення / Ж. О. Дзейко // Українське право. - 2007. - № 1 (20). - С. 17-29.

30. Дзюбенко О.Л. Теоретико-правове розуміння юридичної техніки відомчої нормотворчості / О. Л. Дзюбенко // Юриспруденція: теорія і практика. - К., 2009. - № 7. - С. 2-10.

31. Документознавство. Зразки документів праводілової сфери: навч. посіб. /А. В. Корж. - 3-тє вид., стер. - К. : КНТ, 2009. - 314 с.

32. ДСТУ 2732-2004. Державний стандарт України. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. Вид. оф. - К. : Держстандарт України, 2005. - 24 с.

33. ДСТУ 3582-1997. Державний стандарт України. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові. Загальні вимоги та правила. Вид. оф. - (Чинний від 01.07.98). - К. : Держстандарт України, 1998. - 24 с.

34. ДСТУ 3966-2000. Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. - К., 2000.
35. ДСТУ 4163-2003. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. Вид. оф. - К. : Держспоживстандарт, 2003. - 21 с.
36. Железняк Н. Нормотворча діяльність як форма реалізації державної правової політики / Н. Железняк // Право України. - 2004. - № 7. - С. 94-99.
37. Заяви та клопотання до суду : зразки документів, коментарі / Л. Г. Залуцька. - Х. : Консульт, 2006. - 176 с.
38. Зразки документів у господарському процесі : станом на 2 квiт. 2012 р. : [наук.-практ. посiб.] / [Деледивка С. Г. та iн.]; за заг. ред. Деледивки Сергiя Григоровича. - К. : Центр учбової лiтератури, 2012. - 703 с.
39. Зразки кримiнально-процесуальних документiв: дiзнання та досудове слiдство / М. А. Хазiн [i др.]. - К. : Атiка, 2006. - 235 с.
40. Зразки процесуальних документiв: посiбник / А. М. Бiрюкова [та iн.]; ред. С. О. Куринська; Академiя адвокатури України, Школа адвокатської пiдготовки. - К. : Прецедент, 2005. - 176 с.
41. Зразки цивiльно-правових документiв: науково-практичний посiбник / за ред. В. О. Кузнєцова. - К. : Истина, 2011. - 712 с.
42. Ковальський В. С., Козiнцев I. П. Правотворчiсть : теоретичнi та логiчнi засади / В. С. Ковальський, I. П. Козiнцев. - К. : Юрiнком Iнтер, 2005. - 192 с.
43. Кодифiкацiя законодавства України : теорiя, методологiя, технiка / Ю. С. Шемшученко, О. I. Ющик, Л. М. Горбунова, М. О. Теплюк, Л. В. Гульченко, В. I. Риндюк; за заг. ред. О. I. Ющика. - К. : Парлам. вид-во, 2007. - 208 с.
44. Коментованi зразки документiв (за чинним законодавством України) / А. М. Єрух [и др.]. - Х. : Страйд, 2005. - 368 с.
45. Коментованi зразки документiв (за чинним законодавством) : у 3 т. / за заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. - Х. : Страйд, 2010. - 440 с.
46. Коржанський М. Й. Презумпцiя невинуватостi i презумпцiя вини: моногр. / М. Й. Коржанський. - К. : Атiка, 2004. - 216 с.
47. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення: ав- тореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорiя та iсторiя держави i права; iсторiя полiтичних i правових ученъ» / С.П. Кравченко. - Одеса, 2000. - 20 с.
48. Красницька А. Правила-вимоги юридичної технiки щодо процесуальних актiв кримiнального судочинства / А. Красницька // Юриспруденцiя: теорiя i практика. - 2009. - № 1. - С. 7-13.
49. Красницька А. Правозастосовнi помилки у текстах процесуальних актiв кримiнального судочинства / А. Красницька // Судова апеляцiя. - 2009. - № 1. - С. 28-33.
50. Красницька А. Удосконалення мови процесуальних актiв кримiнального судочинства / А. Красницька // Українська мова в

юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : зб. матеріалів наук.- практ. конф. - К., 2006. - С. 79-82.

51. Красницька А. Юридична техніка пам'яток права періоду княжої влади: (на матеріалі договору Русі із Візантією 911 року та Короткої редакції «Руської Правди») / А. Красницька // Юриспруденція: теорія і практика. - 2010. - № 8. - С. 7-13.

52. Красницька А. Юридична техніка процесуальних актів кримінального судочинства / А. Красницька // Науковий вісник НАВСУ. - № 2. - 2003. - С. 120-128.

53. Красницька А. Юридичні документи техніка складання, оформлення та редагування : посібник / А. Красницька. - 2-ге вид., доповн. і переробл. - К. : Парламентське вид-во, 2006. - 537 с.

54. Кримінальний процес України : тези лекцій; ігри; процесуальні документи : навчальний посібник для студентів вузів / В. Молдован, Р. С. Кацавець. - К. : Алерта, 2012. - 357 с.

55. Кримінальний процесуальний кодекс України: структурно- логічні схеми і таблиці, типові бланки та зразки процесуальних документів: наук.- практ. посіб. / [Андрєєв Р. Г. та ін.]. - К. : Алерта, 2012. - 734 с.

56. Кримінально-процесуальні документи: досудове та судове провадження: навчально-практичний посібник / О. П. Кучинська. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 406 с.

57. Кримінально-процесуальні документи: досудове та судове провадження : навчально-практичний посібник / О. П. Кучинська. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 406 с.

58. Куйбіда Р. Посібник із написання судових рішень / Р. Куйбіда, О. Сироїд. - К. : Дрім Арт, 2013.

59. Легка О. Юридична техніка законодавчих та правозастосовних актів / О. Легка // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 1. – С. 101-107.

60. Марущак Н. В. Деякі аспекти розуміння людської гідності у працях видатних представників філософської думки Нового часу. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 4. С. 33–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_6.pdf

61. Марущак Н. В. Право особи на повагу до гідності: міжнародно-правовий аспект // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. Вип. 1 (2) 2015. – С.228 – 233.

62. Марущак Н. Марущак О. Права людини: політичний аспект. // Ukraine – EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law : collection of international scientific papers. – Chernihiv : CNUT, 2018. – С. 48 – 50.

63. Марущак Н., Марущак О. Права людини: політичний аспект. Ukraine – EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law : collection of international scientific papers. – Chernihiv : CNUT, 2018. С. 48 – 50.

64. Марущак Н.В. Деякі аспекти забезпечення права особи на повагу до

гідності при прийнятті процесуальних рішень на стадії досудового розслідування. // Підприємництво, господарство і право, 2011, №11. – С. 123-127.

65. Марущак Н.В. Деякі проблемні аспекти порядку порушення кримінальної справи у кримінальному процесі України // Підприємництво, господарство і право, 2012, №2. – С. 137-140.

66. Марущак Н.В. Досудове розслідування кримінальної справи: завдання і засоби їх досягнення // Підприємництво, господарство і право, 2010, №3. – С.145-148.

67. Марущак Н.В. Забезпечення права особи на повагу до її гідності на стадії досудового розслідування у кримінальному процесі України [Текст]: монографія. / Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 159 с.

68. Марущак Н.В. Забезпечення права особи на повагу до її гідності на стадії досудового розслідування у кримінальному процесі України : автореф. дис. канд. юрид. наук. : 12.00.09. / Н.В. Марущак ; Нац. акад. прокуратури України. – К., 2010. – 19 с.

69. Марущак Н.В. Забезпечення права особи на повагу до її гідності на стадії досудового розслідування у кримінальному процесі України : дис. канд. юрид. наук. : 12.00.09. / Марущак Наталія Володимирівна; Київ. нац ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 251 с.

70. Марущак Н.В. Міжнародно-правова регламентація права на повагу до гідності особи // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка): економіко-правовий науковий журнал, 2013, №4 (55). – С. 33-38.

71. Марущак Н.В. Про моральність принципів кримінального процесу // Актуальні проблеми юридичної науки та практики [Текст]. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. - №1(3). – С. 84 – 88.

72. Марущак Н.В. Проблема забезпечення прав людини при застосуванні затримання та взяття під варту на стадії досудового розслідування у кримінальному процесі України // Судова апеляція, 2012, №1. – С.59-66.

73. Марущак Н.В. Справедливість у кримінальному судочинстві // Підприємництво, господарство і право. 2005, №12. – С. 174-177.

74. Марущак Н.В. Щодо питання застосування практики європейського суду судами України // Науковий вісник публічного та приватного права : Збірник наукових праць. Випуск 4. – К.: Науково-дослідний інститут публічного права, 2016. – С. 8 – 11.

75. Марущак Н.В. Щодо питання моральності основоположних засад у кримінальному процесі України // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 3. Том 2. – Херсон 2017 – С. 132 - 135.

76. Марущак Н.В. Щодо питання нормативного визначення об'єкта права на повагу до гідності // Правовий часопис Донбасу : Зб. наук. пр. – 2017 - №3-4 (61) – С. 68 – 73.

77. Марущак Н.В. Щодо питання основоположних засад кримінального

провадження в Україні // «Наукові дослідження – теорія та експеримент ‘ 2013»: Матеріали дев’ятої міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 29-31 травня 2013 р.: - Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2013. – Т.3. – С.25-30.

78. Марущак Н.В. Щодо питання поваги до гідності людини, її прав та свобод у творах українських демократів середини ХІХ – початку ХХ століть // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 1. Том 1. – Херсон 2015 – С. 23 -26.

79. Марущак Н.В. Щодо питання соціальної суті прав людини // PRÁVNÁ VEDA A TREŤOM TISÍCROČI // Zbornik príspevkov z medzinárodnej konferencie “Právna veda a treťom tisícročí” 27.- 28. Február 2015. – Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2015. – С. 15 – 17.

80. Марущак Н.В. Щодо питання співвідношення міжнародного і національного права у сфері забезпечення прав людини // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2016, №2. – С. 11 – 13.

81. Марущак Н.В. Щодо питання суті та змісту права особи на повагу до її гідності // Підприємництво, господарство і право, 2012, №9. – С. 3-6.

82. Марущак Н.В. Щодо питання універсальності прав людини // Ukraine – EU. Modern technology, business and law : collection of international scientific papers: in 2 parts. Part 2. Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice. – Chernihiv: CNUT, 2015. – С. 288-290.

83. Марущак Н.В. Щодо політичного аспекту прав людини / Марущак Н.В. // Науково-практичне юридичне видання «Прикарпатський юридичний вісник» науково-практичний журнал Випуск1(26), 2019. С. 19-23.

84. Марущак Н.В. Щодо проблеми регулювання питань реабілітації та відшкодування моральної шкоди у кримінальному процесі України // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 5. Том 2. – Херсон 2016 – С. 158 - 162.

85. Марущак Н.В., Мулач Т.С. Про принципи права // Проблеми захисту прав та свобод людини та громадянина: тези всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів (Чернігів, 19-20 травня 2016 р.). – Чернігів, ЧНТУ, 2016. – С. 263 – 265.

86. Марущак О. А. Залучення спеціаліста при розслідуванні ухилення від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів). Форум права. 2014. № 2. С. 253–257.

87. Марущак О. А. Нормативно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні : навчальний посібник / О. А. Марущак. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 268 с.

88. Марущак О. А. Податковий контроль як засіб виявлення ухилення від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів). Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 5. С. 194-197.

89. Марущак О. А. Проблема реалізації державного суверенітету в умовах глобалізації. Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2018.

№ 1 (4). С. 68-72.

90. Марущак О. А. Проблемні питання та особливості проведення допиту при розслідуванні ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) / О. А. Марущак // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка): економіко-правовий науково-практичний журнал. 2013. № 4 (55). С. 77–82.

91. Марущак О. А. Спосіб вчинення і механізм слідоутворення як елементи криміналістичної характеристики ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *National law journal: theory and practice*. 2015. №5-2 (15). С. 107–111.

92. Марущак О. А., Бабич Д. С. Теоретико-правове дослідження поняття та сутності державного суверенітету. *Правовий часопис Донбасу : Зб. наук. Пр.* 2017. №3-4 (61). С. 74 – 79.

93. Марущак О. А., Горбій К. Проблеми подвійного громадянства в Україні / «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти»: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Чернігів, 14 грудня 2017 р.) / Черніг. нац. технол. ун-т. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. С. 424 – 426.

94. Марущак О. А., Деркач Є. В. Місцеве самоврядування за конституцією США 1787 року. Економіка, фінанси, облік, менеджмент і право: актуальні питання і перспективи розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 22 червня 2019 р.): у 4 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. С. 53-54.

95. Марущак О. А., Кравченко В. Етапи конституційного розвитку в зарубіжних країнах. Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути: тези доп. I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 1-2 серпня 2019 р. Дніпро, 2019. С. 437-443.

96. Марущак О. А., Лутченко О. Особливості правоохоронної функції держави / Захист демократичних цінностей і дотримання прав людини в Україні. Збірник матеріалів Всеукраїнського правничого диспуту, в рамках Всеукраїнського тижня права з нагоди проголошення Генеральною Асамблеєю ООН Загальної декларації прав людини. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. С. 211 – 214.

97. Марущак О. А., Сало О. П. До проблеми розслідування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у зоні проведення антитерористичної операції. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності : Зб. наук. пр. 2017. №1 (59). С. 151 – 157

98. Марущак О. А., Шванська А.О. Особливості визначення, сутності та співвідношення правової системи та правової сім'ї. *Право і суспільство*. 2017 №6. С. 29 – 34.

99. Марущак О. А., Щербак К. А. Права жінок в мусульманських країнах. The 4th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (December 4-6, 2019) Cognum Publishing House,

Liverpool, United Kingdom. 2019. 1079 p.

100. Марущак О.А. Інститут екстрадиції в міжнародному праві. Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина: тези Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів (м.Чернігів, 22-23 травня 2014 р.). Чернігів: Десна Поліграф, 2014. С. 544-547.

101. Марущак О.А. Проведення експертизи як напрямок використання спеціальних знань при розслідуванні ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 3. Том 3. Херсон 2014. С. 156-160.

102. Марущак О.А. Визначення поняття криміналістичної характеристики та її елементів. // Розвиток наукових досліджень 2013: Матеріали дев'ятої міжнародної науково-практичної конференції, м.Полтава, 25-27 листопада 2013р.: - Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2013. Т.3. С. 53-55.

103. Марущак О.А. Використання спеціальних знань при розслідуванні ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2016. №2 С. 39-45

104. Марущак О.А. Відповідальність за несплату податків в Україні у контексті діалогу між владою і суспільством // Діалог суспільства і влади: правові форми, виклики, перспективи: Збірник матеріалів круглого столу. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012. С. 105-108.

105. Марущак О.А. До питання про класифікацію функцій держави. Правовий часопис Донбасу. 2019. № 4. С. 25-31.

106. Марущак О.А. Залучення спеціаліста, як форма використання спеціальних знань при розслідуванні ухилення від сплати податків. Сборник научных трудов SWorld. Випуск 2. Том 30. Иваново: МАРКОВА АД, 2014. С. 36-38.

107. Марущак О.А. Критерії класифікації функцій держави. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 4. С. 37-40. URL: http://www.pap.in.ua/4_2019/10.pdf

108. Марущак О.А. Обстановка вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) // «Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 16-17 травня 2014 р. К. : У 2 частинах. Центр правових наукових досліджень, 2014. Частина 2. С. 77-79.

109. Марущак О.А. Поняття криміналістичної методики, як частини системи криміналістики. Ukraine - EU. Modern Technology, Business and Law : collection of international scientific papers : in 2 parts. Part 2. Current Issues of Legal Science and Practice. Management and Public Administration. Innovations in Education. Environmental Protection. Engineering and Technologies. Chernihiv : CNUT, 2017.-208 p.

110. Марущак О.А. Поняття та ознаки державного режиму. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE «MODERN JURISPRUDENCE

OF THE EUROPEAN UNION: THE INTERACTION OF LAW, RULEMAKING AND PRACTICE»: CONFERENCE PROCEEDINGS, APRIL 17, 2018. LUBLIN. С. 49 – 51.

111. Марущак О.А. Проблемні аспекти визначення поняття слідчих дій. // Реформування системи кримінальної юстиції в Україні: кримінально-правові, кримінально-процесуальні та криміналістичні проблеми: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 10-річчя Ірпінської фінансово-юридичної академії та 80-річчя з дня народження відомого вченого-криміналіста сучасності, доктора юридичних наук, професора Бахіна Володимира Петровича. Ірпінь: Ірпінська фінансово-юридична академія, 2012. С.208-210.

112. Марущак О.А. Судово-економічна експертиза, як найефективніший засіб використання спеціальних знань, при розслідуванні злочинів у сфері оподаткування. Ukraine-EU. Modern technology, business and law: collection of international scientific papers: in 2 parts. Part 2. Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice. Chernihiv: CNUT, 2015. P. 308-310.

113. Марущак О.А. Функції держави: визначення поняття. Держава та регіони. Серія Право. 2019. №3. С. 17-21

114. Марущак О.А. Щодо моральності кримінального процесу за статутом кримінального судочинства 1864 р. //Наукові дослідження – теорія та експеримент’2013: Матеріали дев’ятої міжнародної науково-практичної конференції, м.Полтава, 29-31 травня 2013 р.: Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2013. Т.3. С. 31-34.

115. Марущак О.А. Щодо питання застосування Європейської конвенції 1950 року при здійсненні правосуддя українськими судами. // Наукові читання, присвячені пам’яті В.М.Корецького: Зб. наук. праць / Київський ун-т НАН України; [редкол.: Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В. та ін.]. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2012. 444 с. С. 268-271.

116. Марущак О.А. Щодо питання криміналістичної характеристики податкових злочинів. // Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 23. Частина 1. Том 3. 2013 С. 126-129.

117. Марущак О.А. Щодо питання про особливості проведення допиту при розслідуванні ухилення від сплати податків //Правове життя сучасної України : матер. Міжн. наук.-практ. конф. (16-17 травня 2013 р.) Т. 2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2013. С. 497-499.

118. Марущак О.А. Щодо питання розслідування ухилення від сплати податків. // “Розвиток наукових досліджень’ 2011”: Матеріали сьомої міжнародної науково-практичної конференції, м.Полтава, 28-30 листопада 2011 р.: - Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2011. Т.3. 160 с. С. 95-99.

119. Марущак О.А. Щодо питання ролі та значення міжнародно-правових документів у галузі прав людини // “Наукові дослідження – теорія та експеримент ’2012”: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,

м.Полтава, 28-30 травня 2012 р.: Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2012. Т.3. 160 с.

120. Марущак О.А., Денисова Л. Психологічна теорія походження держави. // Сучасний рух науки: тези доп. V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 7-8 лютого 2019 р. Дніпро, 2019. С. 437-442

121. Марущак О.А., Пономаренко О. Позитивні та негативні аспекти президентської республіки. // Правова держава: міждисциплінарний підхід : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Маріуполь, 05 грудня 2018 року). Маріуполь, 2018. 628с.

122. Марущак, О. А. (2019). Формування та становлення наукової категорії "функції держави". Форум Права, 55(2). 59–69. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635565>.

123. Мічурін Є. О. Техніка складання договорів :науково- практичний посібник. Серія «Практика і закон». - Харків : Юрсвіт, 2011. - 536 с.

124. Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів» (освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», спеціальність 8.03040101 «Правознавство») / уклад.: С. Г. Сergyogina, П. М. Любченко, І. І. Бодрова та ін. - Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013 - 35 с.

125. Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення: моногр. / О. В. Скрипнюк, В. Л. Федоренко, Ю. Г. Барабаш, Я. О. Берназюк та ін. - К. : НАДУ, 2011. - 344 с.

126. Онищук І. І. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки / І. І. Онищук // Юридична Україна. - К. : Юрінком Інтер, 2011. - № 6 (102). - С. 22-27.

127. Онищук І. Юридична техніка конструювання норми права / І. Шутак, І. Онищук // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2013. - № 2. - С. 39-44.

128. Перунова О. М. Процесуальні акти-документи з цивільних справ : Автореф. дис... канд. юрид. наук / О. М. Перунова; Харк. нац. ун-т внутр. справ. -Х., 2007. - 20 с.

129. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: моногр. / М. О. Петришина. - Х. : Право, 2011. - 232 с.

130. Правове письмо: навч. посіб. / В. А. Ватрас, Д. А. Монастирський, В. Г. Рогожа та ін. / за ред. Р. О. Стефанчука. - К. : Алерта, 2011. - 148 с.

131. Правочини. Зразки нотаріальних документів: навчально-практ. посібник : Коментар цивільного законодавства, нові види договорів, зразки нотаріальних документів, коментар до окремих зразків документів / Є. О. Мічурін. - Х. : Еспада, 2004. - 464 с.

132. Пригара Л. Юридична техніка: поняття, структура, ознаки / Л. Пригара // Часопис Київського університету права. - 2004. - № 2. - С. 26-31.

133. Процесуальна документація: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /

- П. М. Павлик [и др.]. - 2-е вид. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 464 с.
134. Процесуальна документація: навч. посібник / П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко, Т. М. Кілічава, Л. М. Райх. - 3-тє вид., переробл. та доповн. станом на 1 серп. 2010 р. - К. : Центр учб. л-ри, 2010. - 560 с.
135. Процесуальні акти кримінального судочинства : юридична техніка, шляхи вдосконалення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Красницька А. В.; Київський національний ун-т внутрішніх справ. - К., 2008. - 232 с.
136. Процесуальні документи у цивільних справах : теорія, методика, практика : науково-практичний посібник / ред. С. Я. Фурса - К. : Правова єдність, 2011. - 895 с.
137. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи / С. О. Теньков, О. В. Богатиренко, О. С. Головатенко [та ін.]. - К. : Професіонал, 2012. - 512 с.
138. Рабінович П. Правотлумачення і герменевтика (за матеріалами практики Конституційного Суду України) / П. Рабінович // Вісник Академії правових наук України. - 2006. - № 4 (47). - С. 13-22.
139. Ришелюк А. М. Законотворчий процес в Україні: навч. посіб. / А. М. Ришелюк. - К. : Вид-во НАДУ, 2004. - 218 с.
140. Рожнова В. В. Практикум зі складання кримінально-процесуальних документів (досудове провадження) : навч.-практ. посіб. з метод. реком. /В. В. Рожнова, О. Ф. Штанько, Ю. І. Азаров. - К. : Вид. Паливода А. В., 2009. - 308 с.
141. Роїна О. М. Збірник позовних заяв. практичний посібник. - К. : КНТ, 2011 - 204 с.
142. Севостьянова Н. І. Право на індивідуальну заяву до Європейського суду з прав людини: генезис, еволюція, сучасність [Електронний ресурс] / Н. І. Севостьянова // Актуальні проблеми держави і права . - 2011. - Вип. 58. - С. 202-208.
143. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: [підручник] / О. Ф. Скакун. - 2-ге вид. - К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. - 520 с.
144. Суд. Зразки документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання) : практич. посібник / упоряд. І. А. Куян. - 3. вид., доп. і перероб. - К. : Оріяни, 2004. - 252 с.
145. Сучасне діловодство : зразки документів, діловий етикет, інформація для ділової людини / уклад. Н. Г. Горголюк, І. А. Казімірова ; ред. В. М. Бріцин. - К. : Довіра, 2007. - 687 с.
146. Ткачук А. Ф. Законодавча техніка. Як готувати проекти законів: практич. посіб. / А. Ф. Ткачук. - К. : Ін.-т громад. суспільства, 2004.
147. Трудові відносини в Україні. Нормативні документи. Зразки документів. Коментарі / уклад. В. В. Шаботинський ; Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю, Територіальна держ. інспекція праці у Київській області. - К. : МВЦ «Медінформ», 2006. - 328 с.
148. Укладання трудового договору : коментар, нормативна база, зразки документів / Є. К. Пашутинський. - 3-є вид., змінєне та допов. - К. : КНТ, 2008. - 240 с.

149. Ульяновська О. Правові фікції і правові презумпції: єдність та відмінність / О. Ульяновська // Право України. - 2005. - № 6. - С. 101-103.
150. Усенко В.Ф., Марущак О.А. Справедливість як принцип кримінального судочинства // Збірник наукових праць Міжрегіональної фінансово-юридичної академії (економіка, право) м.Ірпінь, №1. 2011. С. 108-113.
151. Хворостянкіна А. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії / А. Хворостянкіна // Право України. - 2005. - № 11. - С. 28-32.
152. Цивільний процес України: академічний курс: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С.Я.Фурси]. - К. : Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. - 848 с.
153. Цивільні процесуальні документи : посібник / уклад. С. О. Куринська. - К. : Прецедент, 2011. - 352 с.
154. Чулінда Л. І. Шлях вдосконалення законодавства через юридико-лінгвістичні особливості побудови законодавчих текстів / Л. І. Чулінда // Українське право. - 1999. - № 2. - С. 101-104.
155. Швед Е.Ю. Процесуальні акти-документи в адміністративному судочинстві: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Е.Ю. Швед ; Харків. нац. ун-т внутрішніх справ. - Х., 2009. - 18 с.
156. Швецова-Водка Г. М. Типологія документа: Навч. посібник для студентів ін-тів культури / Рівн. держ. ін-т культури. — К.: Кн. палата України, 1998. - 80 с.
157. Шевчук В. Гармонізація українського законодавства відповідно до норм Європейського прецедентного права / Шевчук // Право України. - 2005. - № 9. - С. 123-127.
158. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. — 2-ге видання. - К: Алерта, 2011. - 696 с.
159. Шестопалова Л. М. Дослідження нормативно-правових актів: метод. рек. / Л. М. Шестопалова, Н. В. Пелипенко; за ред. О. М. Джужі. - К. : НАВС України, 2005.
160. Шутак И.Д. Общая теория правовых оговорок: [моногр.] / И. Д. Шутак. - СПб. - Петерб. ун-т МВД России, 1998. - 206 с.
161. Шутак И.Д. Теория и практика оговорок в праве: система понятий: терминологический словарь / И. Д. Шутак. - СПб.: С. - Петерб. ун-т МВД России: Алетейя, 1999. - 204 с.
162. Шутак І. Д. Дефекти дефініцій міжнародного права: теоретико-методологічні й техніко-юридичні аспекти / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2009. - № 3(15). – С. 85-91.
163. Шутак І. Д. Застереження міжнародних нормативно-правових актів (загально-теоретичні й типологічні аспекти) / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2008. - №3 (11). - С. 104-110.
164. Шутак І. Д. Техніко-юридичні методи узгодження національного і міжнародного права / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури

України. - 2009. - № 1 (13). - С. 91-100.

165. Шутак І. Юридична техніка міжнародного права: (загальнотеоретичний аспект) / І. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2011. - № 2. - С. 87-92.

166. Шутак І. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна / І. Шутак // Вісник Національної академії правових наук України. - 2013. - № 3. - С. 81-86.

167. Юлдашев О. Х. Управління нормотворчою діяльністю найперспективніших шлях удосконалення законодавства України / О. Х. Юлдашев // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2006. - № 5. - С. 41-49.

168. Юридична техніка : навч. посіб. / Шутак Ілля Дмитрович, Онищук Ігор Ігорович; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького, Лаб. академ. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. - Івано-Франківськ : [б. в.], 2013. - 495 с.

169. Юридична техніка й технології : навч.-метод. посіб. / Манько Денис Григорович ; Міжнар. гуманіт. ун-т, каф. теорії та історії держави і права. - Херсон : Олді-плюс, 2013. - 202 с.

170. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу: моногр. / О. І. Ющик. - К.: Парлам. вид-во, 2004. - 520 с.

171. Ющик О. І. Юридична техніка: проблеми визначення поняття / І. Ющик // Парламентаризм в Україні: теорія і практика. - К., 2001.

Інформаційні ресурси

1. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org/>

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

3. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: <http://www.nau.ua>

4. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Президента України URL: <http://president.gov.ua>

6. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://kmu.gov.ua>

7. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL: <http://ccu.gov.ua>

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

9. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

10. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

11. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL.1: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> ; URL.2: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>
13. Кримінальний кодекс України 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
14. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття та ознаки юридичного документа.
2. Класифікація юридичних документів.
3. Поняття, предмет, мета та завдання навчального курсу «Юридична техніка».
4. Місце теорії юридичної техніки в системі юридичних наук. Співвідношення юридичної техніки як галузі наукових знань з іншими правовими та неправовими науками.
5. Поняття та ознаки юридичної техніки.
6. Структура юридичної техніки.
7. Види юридичної техніки. Загальна характеристика правотворчої, правореалізаційної та інтерпретаційної техніки.
8. Система методів науки про юридичну техніку.
9. Джерела науки про юридичну техніку.
10. Функції і значення юридичної техніки як галузі наукових знань.
11. Особливості юридичної техніки в різних правових системах сучасності.
12. Поняття та види правотворчості.
13. Принципи правотворчості.
14. Загальна характеристика правотворчого процесу.
15. Поняття та ознаки концепції нормативно-правового акта.
16. Правила підготовки концепції нормативно-правового акта.
17. Поняття та зміст правової експертизи проектів нормативно-правових актів.
18. Техніко-юридичні засоби, які використовуються в експертній діяльності.
19. Основні правила підготовки нормативно-правового акта.
20. Загальні вимоги до логіки, мови, стилю, форми та структури нормативно-правового акта.
21. Способи і прийоми викладу приписів норм права у статтях нормативно-правового акта.
22. Правила оформлення посилань у нормативно-правових актах.
23. Правила внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів.
24. Поняття та значення законодавчої техніки.
25. Принципи законодавчої діяльності.
26. Структура законодавчої техніки.
27. Співвідношення законодавчої техніки і законодавчої технології.
28. Поняття законодавчого процесу та його стадії.
29. Поняття та суб'єкти законодавчої ініціативи.
30. Підготовка законопроекту (законодавчої пропозиції) та внесення його до Верховної Ради України.
31. Попередній розгляд законопроектів у комітетах Верховної Ради України.

32. Обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України з його наступним прийняттям або відхиленням (повністю чи частково).
33. Санкціонування, промульгація й опублікування закону.
34. Підзаконна правотворчість.
35. Пряма правотворчість.
36. Локальна нормотворчість.
37. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів.
38. Застосування правил логіки при створенні нормативно-правових актів.
39. Порядок викладення матеріалу в нормативно-правових актах.
40. Правило мотивації прийняття нормативного акта. Відповідність нормативного акта загальним принципам системи законодавства.
41. Зовнішня та внутрішня форма нормативно-правового акта.
42. Правила побудови структури нормативно-правового акта.
43. Структурні одиниці тексту нормативно-правових актів: частина, розділ, глава, стаття, параграф, пункт, підпункт, абзац.
44. Реквізитні вимоги стосовно форми нормативно-правових актів.
45. Поняття та ознаки юридичної мови.
46. Принципи словесної організації нормативних висловлювань. Дотримання правил лексики, граматики й синтаксису української мови.
47. Вимоги до стилю нормативно-правових актів.
48. Використання багатозначних слів та іноземної юридичної термінології.
49. Застарілі слова (архаїзми) в юридичних текстах і мові.
50. Професіоналізми у праві.
51. Поняття юридичного терміна та термінології.
52. Види юридичних термінів.
53. Поняття та ознаки юридичних дефініцій.
54. Значення дефініювання понять.
55. Поняття та загальна характеристика спеціально-юридичних засобів юридичної техніки.
56. Поняття та значення юридичної конструкції.
57. Види юридичних конструкцій.
58. Використання юридичних конструкцій при підготовці текстів юридичних документів.
59. Поняття та ознаки юридичної презумпції.
60. Співвідношення юридичних презумпцій з іншими правовими припущеннями.
61. Класифікація юридичних презумпцій.
62. Поняття та ознаки юридичної фікції.
63. Класифікація юридичних фікцій.
64. Використання юридичних фікцій для усунення юридичного

конфлікту.

65. Поняття та ознаки юридичної аксіоми.
66. Класифікація юридичних аксіом.
67. Значення юридичних аксіом у законодавчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності.
68. Поняття та ознаки юридичної преюдиції.
69. Види юридичних преюдицій.
70. Значення юридичних преюдицій. Вимоги до використання преюдицій в юридичному процесі.
71. Поняття та ознаки юридичного символу.
72. Зміст і форма юридичного символу.
73. Поняття юридичного застереження.
74. Види юридичних застережень.
75. Вплив юридичних застережень на ефективність правового регулювання.
76. Опублікування нормативних актів: строки, офіційні і неофіційні джерела, мова, обмежувальні грифи.
77. Порядок набрання чинності нормативно-правовими актами.
78. Порядок набрання чинності іншими юридичними документами.
79. Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності.
80. Принципи систематизації.
81. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації.
82. Загальні етапи проведення систематизації.
83. Види систематизації.
84. Поняття, ознаки та особливості кодифікації.
85. Техніко-юридичні правила кодифікації.
86. Поняття, ознаки та особливості консолідації.
87. Техніко-юридичні правила консолідації.
88. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації.
89. Техніко-юридичні правила інкорпорації.
90. Особливості систематизації рішень Конституційного Суду України.
91. Особливості систематизації міжнародних договорів.
92. Облік нормативно-правових актів.
93. Комп'ютеризація роботи з систематизації. Правові інформаційно-пошукові системи, системи інформаційно-правового забезпечення та їх значення.
94. Поняття правозастосовної діяльності.
95. Основні техніко-юридичні вимоги до правозастосовної діяльності.
96. Використання техніко-юридичних засобів у процесі підготовки правореалізаційних актів.
97. Правореалізаційна техніка і правозастосовна техніка: поняття, співвідношення, значення.
98. Поняття реалізації норм права. Форми реалізації норм права.
99. Техніка ведення договірної роботи.

100. Акт застосування норм права як різновид правореалізаційного акта.
101. Мова, стиль та термінологія актів правозастосування та вимоги юридико-технічного характеру.
102. Судова діяльність як різновид правозастосування. Вимоги до змісту судових актів.
103. Поняття і необхідність тлумачення норм права.
104. Способи тлумачення норм права.
105. Неофіційне тлумачення.
106. Офіційне тлумачення та його види.
107. Основні правила тлумачення норм права.
108. Поняття інтерпретаційного акта.
109. Види інтерпретаційних актів.
110. Значення інтерпретаційних актів в механізмі правового регулювання.
111. Техніко-юридичні вимоги до структури та змісту актів тлумачення норм права.
112. Прийоми і способи юридичної техніки при підготовці інтерпретаційних актів.
113. Техніка опублікування актів тлумачення норм права.
114. Поняття інтерпретаційної помилки.
115. Види інтерпретаційних помилок.
116. Поняття правотворчих помилок.
117. Техніко-юридичні правила попередження і ліквідації колізій і прогалин в законодавстві.
118. Помилки правореалізаційної діяльності.
119. Основні дефекти правореалізаційних актів.
120. Поняття, види правозастосовних помилок та методи їх усунення.